

ומה שכתב הרב יד דוד וכן להיפך כלומר דעפר נקרא אפר כחב כן על פי דברי רש"י בריש פרק שני דתענית דכש אפר נקרא עפר כן עפר נקרא אפר אמנם כעת לא ידעתי היכן כתיב בתורה אפר שרואה לומר עפר ועיניתי במקומות שכתב אפר והתרגום הוא קיטמא ואלת בתהלים (ק"ב י"ד) כי אפר כלחם אכלתי תרגומו הוא עפרא אבל בכל שאר המקומות מתרגם קיטמא ועל כל פנים בתורה לא נמצא שהעפר נקרא אפר ואין הכרח כל כך מלשון בני אדם (מה שאמר דוד המלך על עצמו) ללשון תורה לומר דאפר האמור בתורה הוא העפר :

אפר (ע"ת) מקלה בסק"ת הבאתי דברי רש"י ותוספות במאי דתנן וטעמים אפר מקלה על גבי הטיבה דלרש"י תני תנא לשון אפר מקלה למעוטי עפר ולהתוספות יש לומר דלא אינטריך למעוטי עפר דאף אי הוה תני אפר (סתם) הוה ידעין דלאו עפר הוא ולא תני מקלה אלא לרמוז דבעינן ענש אדם וזכר לעקדה ובסוף פרק חזקת הבתים דף ס' סוף ע"ב על פסוק (אם) לא תעלה את ידשלים על ראש שמחתי אמר רב יוחנן זה אפר מקלה שטעמים על ראש חתנים ופירש רשב"ס דהיינו אפר כירה השרופה בלש ומוסר דאיכא אפר פרה האריך לומר אפר מקלה וכתב מרן חיד"א בבבלי יוסף ס' תפ"ט דאין להוכיח מה שלא כדברי התוספות שכתבו דאפר מקלה הוא מעלם אדם ואילו גבי חתנים שאמרו גם כן בלשון זה אין הכונה מעלם אדם דיש לומר דמאן דאמר הכי לא ממשמעותא דאפר מקלה קאמר אלא מדאמרין וזכר לעקדה וכו' ע"ש :

אין (י"ד) למדן מקודם מן תורה עיין בפר"ת בית יחזק לירידי הגאון מפראמישלא ועתה אבד"ק לבוב י"ז בחלק י"ד ח"ב ס' קס"ד שגשאל שמיט בכמה מקומות (ופרשן הרב השואל) דלמדן מקודם מן תורה ע"ש מה שהשיב ובספר כרם חמד לירידי הגאון מליאדי י"ז בחלק ג' דף ס' סוף ע"ג כתב בשם הרב יפה מראה דראב"י סובר למדן מקודם מן תורה והשיב על כמה מחכמים שגמלו דבריו מהם ובשם הרב שאילת שלום באות מ"ה כתב (כדי להרחיק דברי הירושלמי דסתרי בענין זה) דויקא היכא דאיכא למילף מאמר מן תורה הוא דלא ילפינן מקודם מן תורה וכתב הוא י"ז ליישב בזה כמה קושיות והדר שדי נרגא בהאי שטיא דהא בזה"ל דאין מערבין שמחה בשמחה איכא למילף מאמר מן תורה מקרא דמלכים שהביאו בש"ס דילן וגם בירושלמי ואפילו הכי ילפינן בירושלמי מקרא דמלא שובע זאת (ואני הדל הארבעי קלם בדיון זה בנדרים אות ש"א ואם היה ביד ספר התורה הזה סן בעודני עוסק בדיון ההוא היה לי מקום לסלסל ולפלפל בדבריו הנחמדים אך באמת לא ראיתי ולא שמעתי מספר היקר הזה (כרם חמד) עד אחר שנחשטנו בעולם ספרי השדי חמד ושלחו אלי הרב המחבר י"ז ועתה אין בכחי לחזור ולענין בזה ואתה תחום. נחזור לדברי הרב הג"ל י"ז) וכתב בשם הרבנים נחל איתן בהלכות יום טוב פרק שני הלכה י"ז וקבלת יעקב בחידושו למועד קטן דהיכא דאין אלא אסמכתא בעלמא למדן מקודם מן תורה ודחה דבריהם דהא גם כהן (ד"עש לאביו אבל) וכו' שהוא אסמכתא אמרו בפרק ואלו מגלחין דלא ילפינן מקודם מן תורה וס' בכרם חמד ח"א דף ט"ז ע"ד כתב בשם הרב בקונטרס ר"ט ליעקב בחידושו לכתובות דף ז' דהיכא דלא נשנית לישראל נאמרם ולא מקרי מקודם מן תורה אלא שכתב בשמו שיש לדחות זה אך עוד כתב כלל אחר דכשאינו אלא ספור דברים (כמו ויקח את המאכלת דעסיק בה) למדן מקודם מן תורה ועיין בשדי חמד באות ש"א הג"ל. ועל דברתי שבשדי חמד הג"ל כתב לי יידי הרה"ג מאמרו מ"ח דבר מזה י"ז שיש להוסיף לזיין עיין בנחל אשכול על ספר האשכול ח"ב דף ק"ס ע"ב ובספר בית הגדול על פרקי ר' אליעזר פרק י"ז אות ח' וכו' באר אליעזר במס' מועד קטן ואין ס' הג"ל מ"י"א אל"ל. וירידי הגאון אבד"ק שאיל י"ז בספרו הטורא וזכר יוסף בחידושו למועד קטן דף ח' בתוספות ד"ה מפני (בדפי הספר דף נ"א ע"ד) לין מקומות הרבה בזה ע"ש ויאלו ענין ובקונטרס הערות לספר הכללים

ללמד דמכסין באפר ועל פי זה עמד מתמים על רש"י בחולין דף פ"ט סוף ע"א כהא דאמר זשירי מכסין בעפר עיר הנדחת והא איסור הגאס הוא אחר זשירי לא נלכדה אלא לעפר עפרה רבא אמר מזה לא ליהנות ניחא ופירש רש"י דסלקא דעתיה דרש"י דמכסין בעפר עיר הנדחת דקאמר היינו אפר שריפתה והאבי מקסי והא איסור הגאס הוא ומשני בעפר עפרה דהיינו עפר המחזור לקרקע שאינו אסור בהגאס משום שמחוסר תלישה אחר לפי פירשו על כרחין לריך לומר דרבא כוונתו לפרש באמת דמכסין בעפר עיר הנדחת היינו אפר שריפתה ושרי משום דמזה לא ליהנות ניחא והדבר תמוה לפרש עפר דקאמר האמורא דהיינו אפר מאחר שלא מצינו בלשון חכמים דקרו לאפר עפר והיה יכול לפרש דהסלקא דעתיה דרש"י הוה דבעפר תלוס קאמר דמכסין והא מקסי והא אסור בהגאס דעפר ממון הוא ובהקדש מעלין בו כדכחז הרמב"ם ריש פרק ה' מהלכות מעילה ומשני זשירי דמ"י בעפר מחזור ורבא מוקי לה בעפר תלוס נמי משום דמזה לא ליהנות ניחא ובין למדן מקודם בעפר עיר הנדחת היינו עפר ממון דלא מצינו בלשון חכמים דקרו לאפר עפר והאריך עיין. והרב מעשה אברהם השיב על דבריו דגם בלשון חכמים קרו לאפר עפר וראיה מדרחן בפרק שני דתענית דף ט"ז ע"א וטעמים אפר מקלה על גבי הטיבה וכתב רש"י דאליטריך למיחני אפר מקלה משום דעפר נמי מקרי אפר להכי תנא אפר מקלה דהכא בעינן אפר ממון וזכר לאפרו של יוחנן והביאו הרב קהלת יעקב בלשון חכמים ס' ס"ב הכי דאף בלשון חכמים עפר נמי מקרי אפר עכ"ל וכונתו לפי הגרסא היא ללמוד מזה דאפר מקרי עפר בלשון חכמים דכי היכי דעפר מקרי אפר בלשון חכמים (דמשום הכי הוא דאליטריך למיחני אפר מקלה כי היכי דלא נימא דאפר היינו עפר דאלמלא יתכן לפרש אפר סתם שבלשון חכמים שהוא עפר) הכי נמי איכא למימר דאפר נמי איקרי עפר בלשון חכמים כבלשון הכתוב כן נראה כונתו מסיגנון לשון (ומה שסיים הרב דהכא בעינן אפר ממון וזכר לאפרו של יוחנן וכן הם דברי הרב קהלת יעקב לא נזכר זה בדברי רש"י דרש"י לא כתב אלא דבעינן אפר ממון דהוא גנאי יוסתר וטעם הזכרון נאמר בגמרא למד אחר ע"ש) :

והי הדל יש ליישב לדעת הגאון מקרי לב שהרי באמת אין מזה הוכחה אלא על פי דברי רש"י אבל מגוף דברי התנא אין שום הכרח דיש לומר דמאי דתני אפר מקלה ולא תני אפר סתם לאו משום דלא ליסתמע עפר אלא לרמוז שיהא עפר מעלם אדם כדי לזכור עקדתו של יוחנן כדכחזו התוספות (ס' בע"ב ב"ד"ה וטעמין אפר) שהיה אפר מעלם אדם דומיא דאפר דעקידה וכיון שאין לנו הכרח מגופא דהלמודא כי אם מדברי רש"י אין זה מן הישוב לקושים הגאון מקרי לב (שהוא דן וזא על דברי רש"י) כמובן ועוד אף אי נימא בפירוש רש"י יש לומר דנהי דח"ש התנא דלא נימא דאפר היינו עפר מכל מקום לא מצינו מפורש דקרו חכמים לעפר אפר כי היכי דנימא דהכי נמי אפר נקרא עפר ומה גם בלשון האמוראים שאין דרכם לסתום אלא לפרש. ובחפשי בדברי המפרשים ראיתי שהרב יד דוד (ש"ס) בחידושו לתענית כתב שגרסא מדברי רש"י שבכל מקום אפר נקרא עפר ועפר נקרא אפר אבל היכא דתני אפר מקלה הו' אפר ולא עפר שאף שקרוי אפר סתם אפר מקלה לא איקרי וכו' אמנם התוספות נראה דלא ניחא להו בפירוש רש"י כי אף שמיט בתורה אפר שנקרא אפר (עפר) וכן להיפך מכל מקום בלשון המשנה לא מצינו ולכן פירשו אפר מקלה היינו ענמות אדם וכתב טעם למה שהיו לוקחים דוקא אפר מענמות ולא אפר מבשר אדם ושקיל וערי על דברי הרבנים בריכות המים דף מ"ד ע"ג ובית יחזק דף ט"ז ע"א וליין לעיין בפרי האדמה ח"א דף מ"ג ובמגלל מאח ס' ז' ח' ובמשכנות יעקב דף י"ד (ואין הספרים הג"ל מ"י"א אל"ל) הגך רואה שכתב הרב דלדעת התוספות אף דמיט בתורה דאפר נקרא עפר או בהיפך אבל לא בלשון חכמים ועיין בדברי רשב"ס שהבאתי לקמן בסק"ת דאפר מקלה היינו אפר כירה ומשום דאיכא אפר פרה אינטריך למימר אפר מקלה :